

Tankönyvigény az olasz egyetemeken

Ha az eddigieknél jobb eredményeket akarunk elérni a magyar nyelv tanításában igazodnunk kell a minket vendégül látó országok és egyetemek körülményeihez.

Olaszországban /mint általában a nyugati országokban mindenhol/ a magyar nyelvnek és irodalomnak sokkal rosszabb a helyzete, mint a baráti, szocialista országokban. Míg ez utóbbiakban a magyart az egyetemeken szakként tanítják, Olaszországban a magyar csak egyike a szabadon választható idegen nyelveknek. A berlini, a varsói, a szófiai stb. egyetem intézményesen gondoskodik a magyar szak benépesítéséről, ám szó sem lehet erről az olasz egyetemeken. Az egyetem csak annyit tesz, hogy felveszi tanszékébe a magyart is, mint a tanulható idegen nyelvek egyikét; aztán a magyar oktatója az év elején kifüggeszti az órarendjét a kar hirdető táblájára a többi órarend közé, és várja a hallgatókat. S ezek bizony nem tolonganak, hiszen Olaszországban a magyar tanulásának gyakorlati haszna vajmi kevés van. Messzire vezetne azt elemezni, hogy ennek ellenére miért tanulnak mégis olasz fiatalok magyarul. Most csak arra utalnék, hogy olykor olasz professzorok kéri ezt tőlük: Tagliavini professzor például a néla doktóról megkívánja /vagy legalábbis nyomatékosan tanácsolja nekik/, hogy tanuljanak magyarul, azaz ismerkedjenek meg egy olyan nyelvi rendszerrel is, amely lényegesen eltér az indoeurópai nyelvekétől. Hallgatóság biztosítását azonban nem lehet efféle külső segítségtől remélni, legfeljebb csak kezdetben. Később már magának a magyar oktatójának kell gondoskodnia arról, hogy az egyetemen híre menjen: érdemes magyarul tanulni. De hogyan érhető ez el?

Az olasz egyetemek bölcsészeti karain az óralátogatásnak soha nem volt nagy jelentősége. Ma sincs. A professzorok, tudva azt, hogy óráikon a hallgatóság nagyobb része nincs jelen, viszont vizsgálni mégis csak óhajt mindenki, jegyzeteket szoktak közrebocsátani, és ezeknek, valamint könyveknek anyagát kéri számon a vizsgák alkalmával. Az órák nem-látogatásához és a jegyzetkből, könyvekből való készüléshez szokott hallgatók a magyar esetében is ezt várják, de sajnos, nem ezt kapják, mert nincsenek olasz nyelvű jegyzetek és könyvek,

amelyekből egy magyar vizsgára el lehetne készülni. Milyen olasz nyelvű művek lennének szükségesek Olaszországban?

1. Magyar nyelvkönyv, amely a magyar nyelvtan alapvonalait lehetőleg tömören ismerteti, s nem lép fel maximalista követelményekkel.

2. A magyar irodalom rövid összefoglalása. /Esetleg nem is egyetlen kötet, hanem csak füzetek az egyes korszakokról, hiszen egy tanévben a tanár úgysem képes a magyar irodalom egészét áttekinteni./

3. A magyar nyelv rövid története. /Ez is állhatna füzetekből: A magyar hangtan és nyelvtan történeti vázlat. A magyar szókincs története, egyben kultúrhistoria is. A magyar irodalmi nyelv története, bőséges magyar-olasz fejlődési párhuzamokkal./

4. A finnugor népek és nyelvek. /A finnugor népek, köztük a magyar, ismertetése: történetük, országuk, nyelvük, folklórjuk, zenéjük stb. Ebben a munkában kellene szót ejteni a finnugor nyelvrokonság nyelvészeti bizonyítékairól is, persze csak néhány, nem elriasztó példával szemléltetve a kutatások eredményeit./

5. Magyarország általános ismertetése. /Körülbelül úgy, ahogyan a "Hungary" és az "Hongrie" című kötetekben angol, illetőleg francia nyelven már megvalósult. Az "Ungheria" című könyv, Boldizsár Iván szerkesztésében, ezt a könyvet nem pótolja./

Mindezekből a könyvekből eddig még egy sincs kész. Annyi mégis történt már, hogy a Tankönyvkiadó több évi habozás után megbízott az olasz nyelvű magyar nyelvkönyv elkészítésével, amelyet a múlt tanév folyamán és ezen a nyáron elkészítettem, s most már lektorálják is. Megvan továbbá alapvonalaiban Balázs János kartársam római finnugor előadásainak jegyzetanyaga, amelyet azonban még tovább óhajt a szerző formálni, bővíteni. Hamarosan megjelenhetne azonban ez is. A többi jegyzet, illetőleg könyv megírására munkaközösségeket kellene alakítani, mert egy szerző rövid idő alatt nemigen készülne el pl. a magyar irodalom történetének olasz nyelvű ismertetésével, az idő pedig sürget.

Ha elkészülnének a mondott jegyzetek, könyvek, minimális áron vagy éppen ingyen kellene őket a hallgatóság rendelkezésére bocsátani, már csak azért is, hogy az olasz jegyzetekkel, könyvekkel szemben, amelyek köztudomásúan nagyon drágák, előnyt jelentsenek a hallgatóknak. Tudom, hogy ez így nem "üzlet", de a jövő reményében, vállalnia kell ezt az áldozatot a Kulturális Kapcsolatok Intézetének, a

Minisztériumnak, a Tankönyvkiadónak, a Külügyminisztériumnak együtt, azaz a terheket arányosan megosztva.

Meggyőződésem, hogy ha olasz hallgatóinknak jól rendezett, könnyen tanulható és nem elijesztő volumenű anyagot bocsátunk anyanyelvükön rendelkezésükre, mégpedig ingyen, vagy szinte ingyen, ennek híre fog menni az ifjúság körében, s emelkedni fog a hallgatók létszáma. Tapasztalatból mondom mindezeket! Öt évvel ezelőtt Bolognában Capacchi professzornak csak néhány hallgatója volt, magyarból is, finnugorból is. Ma finnugorból /egy rövidke, de ügyes jegyzetet megtanulva/ 100-150 hallgató vizsgázik nála, s magyarból is van /egy rövid jegyzet anyagát tudva/ 10-20 vizsgázója, ami tekintve a magyar periferiális helyzetét az olasz egyetemeken, nagy szám.

Néhány szót szeretnék szólni még a filmekről is. Korszerűen oktatni magyart, magyar kultúrát nem lehet úgy, hogy ne mutassunk be semmit Magyarországról. Filmek kellenének tehát, de nem akármilyenek! Azt tapasztaltam ugyanis a padovai hallgatóim számára rendezett vetítések alkalmával, hogy nem ragadta meg őket eléggé a magyar dokumentumfilmek szokványos anyaga. Nem is csoda! Mint idegen nép fiaiban és leányaiban az én hallgatóimban is bizonyos elképzelések éltek rólunk, hazánkról. A bemutatott filmek nem ezekből az elképzelésekből indultak ki, nem is elégítették hát ki őket. És ráadásul a nyelvezetük sem olasz volt, hanem a legjobb esetben francia, esetleg angol /sőt magyar!/. Ha tudjuk, hogy Olaszországban minden külföldi filmet szinkronizáltak mutatnak be, könnyen érthető, hogy még egyetemi hallgatók sem szeretik az idegen nyelven beszélő filmeket, még ha franciául, angolul sokan értenek is.

Befejezésül ismét csak hangoztatni szeretném azt, amivel mondanivalómat kezdtem: ha sikert akarunk elérni Olaszországban vagy máshol oktatói tevékenységünkben, módszereinkben a helyi sajátosságokhoz kell alkalmazkodnunk. S egy messzire látó művelődéspolitikának nem szabad visszariadnia bizonyos /nem lehetetlen mértékű és idővel bőségesen megtérülő/ anyagi áldozatoktól sem.